

4 Charakteristiky konkurenceschopnosti

K vyjádření konkurenceschopnosti jsou využity indikátory používané v OSN sledující konkurenceschopnost poptávkovou (podíl na trhu), cenovou, jednotkovou a technologickou.

- **Poptávková konkurenceschopnost se zvyšuje** K vyjádření poptávkové konkurenceschopnosti jsou použity indikátory podílu vývozu ČR na světovém obchodu a na dovozu do EU. Podle statistiky UNCTAD podíl ČR na světovém vývozu zboží v roce 1990 dosáhl 0,4 %. Postavení českého vývozu na světovém obchodu se po roce 1993 zlepšovalo a v roce 2002 dosáhlo 1,5 %.
- **Trvalý růst podílu vývozu ČR na trhu eurozóny** Doplnující pohled na otázky poptávkové konkurenceschopnosti je opřen o aktuální data českého exportu a úhrnného dovozu do eurozóny. V letech 1999 až 2004 se trvale zlepšovala pozice vývozu ČR na trhu eurozóny. Zatímco v roce 1999 činil podíl českých exportérů na dovozním trhu eurozóny 2,0 %, v roce 2004 to bylo již 3,1 %.

Tab. č. 11 Vývoj podílu českého exportu na dovozu do eurozóny

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Vývoz ČR do eurozóny, v mld. EUR	15,7	19,6	23,1	2,48	27,0	33,2
Úhrnný dovoz do eurozóny, v mld. EUR	781	1 013	1 014	984	988	1 071
Podíl vývozu ČR na dovozu do eurozóny, v %	2,0	1,9	2,0	2,5	2,7	3,1

Pramen: ČSÚ, Monthly Bulletin, ECB, March 2005

- **Průměrný vývoj cenové konkurenceschopnosti** Cenový aspekt konkurenceschopnosti lze charakterizovat pomocí vývoje cen vývozu a dovozu. Dlouhodobý vývoj směnných relací je příznivý, neboť v období 1993 až 2004 vývozní ceny rostly v průměru o 2,5 % ročně a dovozní o +1,1 % ročně. Růst cenové konkurenceschopnosti byl dosažen i přesto, že protisměrně působilo posilování koruny a růst jednotkových pracovních nákladů, jež indikují konkurenční pozici na úrovni směnného kurzu a ceny práce. Kvalita výrobků participující na exportu tak mohla sehrávat důležitou roli. V roce 2004 byla dosažena nejpříznivější směnná relace (102,1) od roku 2001.

Tab. č. 12 Vývoj cen vývozu, dovozu zboží a směnných relací

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	meziroční změna v %, b. c. Ø 93-04
Vývoz	4,0	4,6	7,3	1,0	5,2	4,3	-0,9	6,3	0,4	-6,7	0,9	3,7	2,5
Dovoz	-0,7	-1,0	5,7	1,4	5,1	-2,7	1,8	12,0	-1,5	-8,3	-0,3	1,6	1,1
Směnné relace	5,7	4,6	1,3	-0,7	0,1	7,0	-0,5	-5,2	2,6	0,8	1,2	2,1	1,8

Pramen: ČSÚ

- **Zlepšení cenové konkurenceschopnosti** Podle údajů OECD byl pozitivní vývoj ve směnných relacích evidován i na bázi jednotkových cen. Zatímco hladina dovozních cen zůstala v letech 1994 až 2004 téměř stejná, vývozní jednotkové ceny se zvýšily celkem o 16 %, což znamenalo průměrný meziroční růst o 1,5 %.
- **Konkurenceschopnost zvyšují strukturální i kvalitativní změny** Vývoj vývozního výkonu ČR je založen na růstu hodnoty vývozu, nikoliv na vývozu hmoty. Podle údajů Eurostatu vzrostla hodnota dovozu produkce zpracovatelského průmyslu zeměmi EU z ČR v roce 2002 oproti roku 1993 (v eurech, resp. ECU) o 514 %, zatímco jeho hmotnost jen o 138 %. Z těchto agregátních údajů je zřejmé, že vývoj vývozu ČR do zemí EU byl založen především na kvalitativních změnách. Tyto změny spočívaly jednak na strukturálních posunech směrem k sofistikovanějším produktům, jednak na růstu jednotkových cen vyvážených výrobků.⁶ I přes tento pokrok zaostávají ceny vývozu především v porovnání s konkurencí v EU (např. u piva o více než 30 %). Vysvětlení lze hledat především v tom, že ceny, které dosahuje země na zahraničních trzích, jsou významně závislé na stupni vyspělosti její ekonomiky. Slabší ekonomika se prosazuje ve vyspělých zemích především nižšími cenami i v případě kvalitních výrobků.

⁶ Ceny v zahraničním obchodu. VŠE, 2004.

- **Výrazný růst kilogramových cen** V letech 1999 až 2004 se prosadil výrazný předstih růstu hodnoty vývozu před růstem hmotnosti vyvážených produktů. Kilogramové ceny tak rostly v průměru o 13 % ročně.

Tab. č. 13 Vývoj kilogramových cen při vývozu do eurozóny

Období	Hmotnost vývozu netto (kg)	Hodnota vývozu EUR (tis.)	Na 1 kg připadá EUR	Meziroční změna v %
1999	24 912 215 568	15 769 665	0,6330	.
2000	25 052 088 442	19 655 540	0,7846	23,9
2001	24 225 181 484	23 085 856	0,9597	22,3
2002	22 811 589 741	24 811 858	1,0877	13,3
2003	23 491 545 202	27 004 210	1,1495	5,7
2004	29 022 782 232	33 200 412	1,1439	-0,1

Pramen: ČSÚ

- **Nízké inovační výstupy ze sektoru výzkumu a vývoje** Výdaje na vědu a výzkum v ČR jsou v přepočtu k HDP zhruba o 1/3 nižší v porovnání s úrovní v EU. Výdaje činily v roce 2003 v EU 1,93 % HDP a v ČR 1,35 % HDP. V čase jde jen o mírný proces konvergence ve finančních vstupech do sektoru výzkumu a vývoje. Opačný proces probíhá ve výstupech ze sektoru výzkumu a vývoje evidovaných na základě počtu patentů v přepočtu na 1 mil. obyvatel. ČR vykazuje méně než jednu desetinu počtu patentů evidovaných v průměru za EU-25 a dokonce pouze jednu třetinu v porovnání s inovačními velmocemi jako je Švédsko a Finsko.

Tab. č. 14 Vstupy a výstupy ze sektoru výzkumu a vývoje

	1995	2000	2001	2002	2003
Vstupy – výdaje na vědu a techniku	% z HDP				
EU-15	1,84	1,88	1,92	1,93	.
Finsko	2,28	3,40	3,41	3,46	3,51
ČR	0,95	1,23	1,22	1,22	1,35
Výstupy - patenty	počet patentů na mil. obyvatel				
EU-25	81,4	133,6	141,9	138,6	.
Finsko	175,1	343,7	377,4	310,9	.
ČR	4,3	13,5	11,4	10,9	.

Pramen: Eurostat, 2004